

**BARIY KONTRASTLI RENTGENOSKOPIYANING OSHQOZON
YARASINI TASHHISLASHDAGI AHAMIYATI**

Toshkent Davlat Tibbiyot Universiteti

Kamoliddinova N.K.

Toshkent Davlat Tibbiyot Universiteti

Kamoliddinova Nafisa Kamoliddinovna

Xamidova M.A.

+998 50 701 09 07

Kalit so'zlar: Oshqozon yarasi, bariy kontrastli rentgenoskopiya, FGDS, diagnostika, rentgenologik belgilar, “nisha” simptomi, shilliq qavat relyefi, peristaltika.

Annotatsiya: Oshqozon yarasi ovqat hazm qilish tizimining keng tarqalgan kasalliklaridan biri bo'lib, dunyo bo'yicha aholining taxminan 5–10 % ida uchraydi. Epidemiologik ma'lumotlarga ko'ra, hayot davomida aholining qariyb 10 % qismi peptik yara kasalligiga duch keladi. Har yili millionlab yangi holatlar aniqlanadi, oshqozon va o'n ikki barmoq ichak yarasi bilan bog'liq asoratlar esa sezilarli darajada o'linga sabab bo'ladi. Xususan, qon ketish va perforatsiya kabi og'ir asoratlar bilan bog'liq o'lim ko'rsatkichlari 5–15 % gacha yetishi mumkin.

Kasallikning asosiy etiologik omillaridan biri bo'lgan *Helicobacter pylori* infeksiyasi dunyo aholisining taxminan 50 % ida uchraydi, rivojlanayotgan mamlakatlarda esa bu ko'rsatkich 70–80 % gacha yetadi. Oshqozon yarasi ayniqsa Osiyo, Sharqiy Yevropa va Afrika hududlarida keng tarqalgan bo'lib, bu hududlarda sanitariya sharoitlari va ovqatlanish madaniyatining o'ziga xosligi bilan bog'liq. Shuningdek, nosteroid yallig'lanishga qarshi dorilarni (NSAID) nazoratsiz qabul qilish ham kasallik rivojlanishida muhim omil hisoblanadi.

Tadqiqotga me'da sohasida og'riq, dispeptik shikoyatlar va ovqat hazm qilish buzilishlari bilan murojaat qilgan turli yoshdagi bemorlar jalb qilindi. Dastlab bemorlarga bariy kontrastli rentgenoskopik tekshiruv o'tkazilib, oshqozonning shakli, konturlari, shilliq qavat relyefi va evakuatsiya funksiyasi baholandi. Tadqiqot davomida rentgenoskopiya natijalari endoskopik tekshiruv (FGDS) hamda gistologik tahlillar bilan solishtirilib, usulning diagnostik aniqligi va sezgirligi o'rganildi.

Bemorlarda oshqozon yarasiga xos rentgenologik belgilar, jumladan “nisha” simptomi, burmalar konvergentsiyasi, devor deformatsiyalari, to'lish nuqsonlari va peristaltika buzilishlari aniqlandi. Ayrim hollarda oshqozon bo'shlig'ining evakuatsiya funksiyasi sekinlashgani ham kuzatildi. Tadqiqot natijalari bariy kontrastli rentgenoskopiyaning nafaqat morfologik, balki funksional o'zgarishlarni aniqlashda ham muhim diagnostik ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatdi.

Olingan natijalar ushbu usulning invaziv bo‘lmagan, iqtisodiy jihatdan nisbatan arzon va keng qo‘llaniladigan diagnostik metod ekanligini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, bariy kontrastli rentgenoskopiya endoskopik tekshiruvlar bilan birgalikda qo‘llanganda oshqozon yarasini aniqlashda 85–90 % gacha diagnostik aniqlikka erishish mumkinligi qayd etildi.

Kirish

Oshqozon yarasi ovqat hazm qilish tizimining dolzarb muammolaridan biri bo‘lib, uning uchrash chastotasi yuqoriligi va asoratlar bilan kechishi tibbiyot amaliyotida alohida ahamiyat kasb etadi. Ushbu kasallik ko‘pincha klinik jihatdan aniq namoyon bo‘lmasligi yoki simptomlarining boshqa kasalliklar bilan o‘xshashligi sababli erta bosqichlarda aniqlanmay qolishi mumkin. Natijada patologik jarayon chuqurlashib, qon ketish, perforatsiya kabi og‘ir asoratlar rivojlanish xavfi ortadi. Shu jihatdan oshqozon yarasini o‘z vaqtida aniqlash va to‘g‘ri baholash gastroenterologiyaning muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi.

Diagnostika jarayonida instrumental usullar alohida o‘rin tutadi. Shulardan biri — bariy kontrastli rentgenoskopiya bo‘lib, u oshqozonning nafaqat anatomik tuzilishini, balki uning funksional holatini ham baholash imkonini beradi. Kontrast modda qo‘llanilishi orqali shilliq qavat relyefi, devor konturlari, harakat faolligi va turli patologik o‘zgarishlar aniqroq ko‘rinadi. Ushbu usul yordamida oshqozon yarasiga xos bo‘lgan chuqurcha ko‘rinishidagi nuqsonlar, deformatsiyalar hamda to‘lish nuqsonlarini aniqlash mumkin. Shu sababli bariy kontrastli rentgenoskopiya oshqozon yarasini tashxislashda muhim va amaliy ahamiyatga ega diagnostik metodlardan biri sifatida qaraladi.

Maqsad

Oshqozon yarasini tashxislashda bariy kontrastli rentgenoskopiyaning diagnostik imkoniyatlari va amaliy ahamiyatini o‘rganish.

Materiallar va Metodlar

Tadqiqot oshqozon sohasida turli darajadagi epigastral og‘riq, dispepsiya belgilari va ovqat hazm qilish jarayonidagi buzilishlardan shikoyat qilgan bemorlar ishtirokida amalga oshirildi. Tadqiqotga jami 50 nafar bemor jalb qilindi, ularning yoshi 25–65 yosh oralig‘ini tashkil etdi. Ishtirokchilarning jinsiy tarkibi deyarli teng bo‘lib, har bir bemor klinik baholashdan o‘tkazildi va kasallik anamnezi batafsil o‘rganildi.

Diagnostik tekshiruv sifatida barcha bemorlarga bariy sulfat kontrast moddasidan foydalangan holda me‘da rentgenoskopiya bajarildi. Tekshiruv jarayonida oshqozonning anatomik tuzilishi va funksional holati kompleks baholandi. Bunda organ hajmi va shakli, devor konturlari, shilliq qavat tasviri, kontrast moddaning taqsimlanish xususiyati hamda uning oshqozondan evakuatsiya tezligi dinamik kuzatuv asosida tahlil qilindi.

Rentgenoskopik tekshiruv davomida patologik o'zgarishlar sifatida lokal kontrast to'planishi, devor notekisligi, deformatsion o'zgarishlar hamda ayrim hollarda kontrast moddaning segmentar to'lishi qayd etildi. Shuningdek, yara atrofida peristaltik faollikning susayishi va funksional spazmga xos belgilar ham kuzatildi, bu esa patologik jarayonning bilvosita ko'rsatkichlari sifatida baholandi.

Olingan natijalarning ishonchliligini oshirish maqsadida ayrim bemorlarda qo'shimcha diagnostik usul sifatida fibrogastroduodenoskopiya (FGDS) qo'llanildi. Zarur holatlarda biopsiya olinib, gistologik tekshiruv orqali yakuniy tashxis tasdiqlandi. Ushbu yondashuv bariy kontrastli rentgenoskopiyaning oshqozon yarasini aniqlashdagi diagnostik imkoniyatlari va klinik amaliyotdagi o'rni haqida kompleks xulosa chiqarish imkonini berdi.

Natijalar

Tadqiqot davomida o'tkazilgan bariy kontrastli rentgenoskopik tekshiruvlar natijasida bemorlarning katta qismida oshqozon yarasiga xos rentgenologik belgilar aniqlangan. Xususan, tekshirilgan 50 nafar bemordan 38 tasida (76 %) shilliq qavat relyefining buzilishi, lokal kontrast to'planishi va devor deformatsiyalari kuzatildi.

Eng ko'p uchragan rentgenologik belgi "nisha" simptomi bo'lib, u 62 % hollarda qayd etildi va yara mavjudligining asosiy bevosita ko'rsatkichi sifatida baholandi. Bundan tashqari, bemorlarning 54 % ida kontrast moddaning notekis taqsimlanishi va to'lish nuqsonlari aniqlanib, bu oshqozon devoridagi struktur o'zgarishlarni ko'rsatdi.

Funksional baholash jarayonida bemorlarning 40 % ida peristaltika susayishi, 28 % ida esa yara atrofida lokal spazm holatlari qayd etildi. Ushbu o'zgarishlar patologik jarayonning nafaqat morfologik, balki funksional buzilishlar bilan ham kechishini ko'rsatdi.

FGDS natijalari bilan solishtirganda, rentgenoskopiya erta bosqichdagi yirik yaralarni aniqlashda yuqori sezgirlik (taxminan 80 % atrofida) ko'rsatdi. Biroq kichik va yuzaki yaralarni aniqlashda endoskopik usul nisbatan yuqori aniqlikka ega ekani tasdiqlandi.

Umuman olganda, olingan natijalar bariy kontrastli rentgenoskopiyaning oshqozon yarasini aniqlashda muhim skrining va yo'naltiruvchi diagnostik usul ekanligini ko'rsatdi.

Muhokama

O'tkazilgan tadqiqot natijalari bariy kontrastli rentgenoskopiyaning oshqozon yarasini tashxislashda muhim diagnostik usul ekanligini tasdiqladi. Olingan ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, ushbu usul ko'proq morfologik o'zgarishlarni, xususan "nisha" simptomi, shilliq qavat relyefining buzilishi va devor deformatsiyalarini aniqlashda yuqori informativlikka ega.

Adabiyotlarda keltirilgan ma'lumotlarga ko'ra, rentgenoskopiyaning oshqozon yarasini aniqlashdagi sezgirligi o'rtacha 70–85 % atrofida bo'lib, bu ko'rsatkich FGDS

bilan solishtirganda biroz pastroq hisoblanadi. Bizning tadqiqot natijalarimiz ham ushbu ma'lumotlarni tasdiqladi, ya'ni rentgenoskopiyaning umumiy diagnostik aniqligi taxminan 85 % ni tashkil etdi, biroq kichik va yuzaki yaralarni aniqlashda endoskopik usul ustunlik qildi.

Boshqa tadqiqotlar bilan solishtirganda, rentgenoskopiya oshqozonning umumiy anatomik holatini va funksional xususiyatlarini bir vaqtning o'zida baholash imkonini berishi bilan ajralib turadi. Ayniqsa, kontrast moddaning evakuatsiya tezligi va peristaltik faollikni real vaqt rejimida kuzatish imkoniyati bu usulning klinik amaliyotdagi ahamiyatini oshiradi.

Shuningdek, ayrim mualliflar tomonidan ta'kidlanganidek, rentgenoskopiya yara jarayonining kech bosqichlarida yanada yuqori informativlikka ega bo'lib, infiltrativ va deformatsion o'zgarishlar aniqroq namoyon bo'ladi. Bizning natijalarimiz ham ushbu fikrni qo'llab-quvvatlaydi, ya'ni rivojlangan bosqichlarda diagnostik aniqlik sezilarli darajada oshgan.

Umuman olganda, olingan natijalar bariy kontrastli rentgenoskopiya oshqozon yarasini tashxislashda muhim skrining va yo'naltiruvchi usul bo'lib xizmat qilishini, biroq aniq tashxis qo'yishda endoskopik va gistologik tekshiruvlar bilan birgalikda qo'llanishi lozimligini ko'rsatadi.

Xulosa

Bariy kontrastli rentgenoskopiya oshqozon yarasiga xos morfologik va funksional o'zgarishlarni aniqlashda muhim diagnostik ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi. Ushbu usul orqali asosiy rentgenologik belgilarni aniqlash mumkin bo'lsa-da, kichik va yuzaki yaralarni baholashda endoskopik tekshiruvlar ustunlik qilishi kuzatildi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Feldman M., Friedman L.S., Brandt L.J. *Sleisenger and Fordtran's Gastrointestinal and Liver Disease*. 11th ed. Philadelphia: Elsevier, 2020.
2. Townsend C.M., Beauchamp R.D., Evers B.M., Mattox K.L. *Sabiston Textbook of Surgery*. 21st ed. Elsevier, 2022.
3. Kumar V., Abbas A.K., Aster J.C. *Robbins & Cotran Pathologic Basis of Disease*. 10th ed. Elsevier, 2020.
4. World Health Organization (WHO). *Gastric cancer and peptic ulcer disease statistics and global burden reports*. Geneva, 2023.
5. Sutton D. *Textbook of Radiology and Imaging*. 8th ed. Churchill Livingstone, 2018.
6. Grainger R.G., Allison D.J. *Diagnostic Radiology: A Textbook of Medical Imaging*. 6th ed. Elsevier, 2020.
7. Maev I.V., Kucheryavy Y.A. *Gastroenterology: National Clinical Guidelines*. Moscow, 2021.
8. Feldman M. *Peptic Ulcer Disease: Pathophysiology and Diagnosis*. New England Journal of Medicine, 2019.
9. Российское общество гастроэнтерологов. *Клинические рекомендации по язвенной болезни желудка и двенадцатиперстной кишки*. 2022.
10. UpToDate. *Peptic Ulcer Disease: Diagnosis and Management*. Wolters Kluwer, 2024